

РЕЦЕНЗИЯ

От д-р Неда Златинова Балканска- доцент в СУ „Св. Климент Охридски“, ФНОИ, катедра по Специална педагогика и Логопедия

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование: **1. Педагогически науки**

професионално направление: **1.2. Педагогика**

докторска програма **Специална педагогика**

Автор: Мирко Александров Попов

Тема: Иновативна образователна среда за ученици с увреден слух

Научен ръководител: проф. д.п.н. Дора Стоилова Левтерова- ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-2239 от 30.06.2020 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**Иновативна образователна среда за ученици с увреден слух**“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование: **1. Педагогически науки**, професионално направление **1.2. Педагогика**, докторска програма **Специална педагогика**. Автор на дисертационния труд е **Мирко Александров Попов** – докторант в задочна форма на обучение към катедра **Педагогика и управление на образованието**, с научен ръководител **проф. д.п.н. Дора Стоилова Левтерова** от ВУЗ ПУ „Паисий Хилендарски“

Представеният от **Мирко Александров Попов** комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Мирко Попов е възпитаник на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, като в периода между 1991-96 г. придобива професионална квалификация: Учител по история; История и архивистика; Бизнес и право; Мениджмънт и управление на малки и средни предприятия. През 2016 г. завършва успешно магистърска програма по Образователен мениджмънт в ПУ „Паисий Хилендарски“, с професионална квалификация Мениджър в образованието.

Трудовият му стаж обхваща 14 години (от 2005 г. до 2019 г.) като главен учител по История и цивилизация в СУУУС „проф. Стоян Белинов“- гр. Пловдив, а от 2019 г. до настоящия момент работи като старши учител по История и цивилизация в ОУ „Алеко Константинов“- гр. Пловдив.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Съвременните образователни условия поставят нови изисквания към педагозите.

Приобщаващата среда налага прилагането на подходи и стратегии, които да позволяват включването и равноправното участие на всички ученици в учебния процес. Участниците в този процес се характеризират с голяма разнородност, свързана с особеностите на възприемане и анализ на постъпващата информация, както и наличието на нарушения (слухови, зрителни, двигателни и т.н.). Не е възможно учителите да постигат оптимални резултати в работата си, използвайки традиционните форми на преподаване. Тяхната роля, по време на учебните часове, продължава да бъде ключова, но характерът ѝ се променя от подчертано организационна и структурирана към творческа и партнираща на учениците. Преподавателската работа изисква много добро познаване на аудиторията, спецификите на работа при децата със СОП, надарените и тези в риск, прецизно планиране на начините за поднасяне на учебното съдържание, способности за работа в екип (с ресурсен учител, слухово-речеви рехабилитатор, логопед, психолог) и гъвкав подход на преподаване.

Не по-различна е ситуацията в специалните училища за ученици с увреден слух- все по-често в един клас присъства почти цялата палитра от слухови нарушения- както ученици с добър остатъчен слух- със слухови апарати и кохлеарни импланти, така и такива с дълбок слухов дефицит със и без съпътващи нарушения (зрителни, двигателни, когнитивни и др.). В последните десетилетия съставът на децата става все по-хетерогенен, което поставя специалните педагози в условия на работа, подобни на общообразователните им колеги.

Решението на описаните проблеми се крие в търсенето на нови подходи на преподаване, както и прилагането на разнообразни средства и технологии, които не само ще оптимизират възприемането на учебното съдържание, но и ще повишат интереса на учениците към него. В този смисъл темата на настоящия дисертационен труд е с подчертана актуалност за научната и практическата сфера.

4. Познаване на проблема

Авторът демонстрира добро познаване на проблема, още повече, че практическият му опит е пряко свързан с темата на разработката.

5. Методика на изследването

В методиката намират място следните методи на теоретично и емпирично изследване, които са в пълно съответствие с обекта, предмета, целта и задачите на научната разработка:

- проучване и анализ на адекватни за темата нормативни и теоретични източници;
- въпросници, насочени към участниците в проучването, които точно регистрират техните нагласи;
- количествен анализ чрез статистическа обработка на получените данни;
- качествен анализ на емпиричните резултати.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Научният труд се състои от увод, четири глави, заключение и приложения, като обемът от страници възлиза на 267. Библиографската справка е разделена на първични, литературни и електронни източници. Към първичните източници са включени нормативни документи, с впечатляващ брой- 93. Литературната база наброява 74 заглавия, от тях 69 са на кирилица и 5- на латиница. Електронните ресурси са 32 на брой.

Теоретичната постановка на проблема е представена в първа и втора глава. В първа глава авторът логично и последователно изгражда своята концепция във връзка с иновационната образователна среда и интерактивните методи на преподаване. Подлага на критичен анализ промените в образователната политика на нашата страна и тяхното отражение в практическата работа на специалистите, както и резултатите, демонстрирани от учениците.

Във втора глава докторантът разглежда основните моменти от историята на специалното обучение на децата с увреден слух- от античността до наши дни. Особено внимание се отделя на специалното образование на изследваната група деца в България. Мирко Попов прави съпоставителен анализ на резултатите от обучението на децата с увреден слух до 1990 г. и в наши дни, дискутира различните методи за работа- билингвистичен, метод на тотална комуникация и застъпва хуманната теза за тяхното гъвкаво прилагане, според потребностите и особеностите на учениците. Отделен раздел авторът посвещава на дейността на СУУУС „Стоян Белинов“- гр. Пловдив, което представлява съществена част от практическия опит на докторанта. Подробно са описани проекти, свързани с темата на дисертацията и осъществя-

вани от педагозите на специалното училище, както и постигнатите положителни резултати от прилагането на иновативни и интерактивни подходи в обучението на учениците с увреден слух.

Постановката на експеримента е обект на трета глава. Следва да отбележа, че обектът, предметът, задачите, хипотезите и контингентът на изследването са формулирани коректно. За целите на експеримента са разработени анкетни карти, адресирани до различните групи участници.

Анализът на получените резултати намира място в четвърта глава. Данните са интерпретирани количествено и качествено. Илюстрирани са посредством таблици и диаграми, което улеснява тяхното възприемане. Изследвани са широк кръг специалисти-специални и общообразователни педагози, работещи в предучилищни и училищни заведения. Въпросниците са насочени към регистриране на конкретните условия, форми и методи на работа на учителите, а също така и към отражението на образователните реформи върху педагогическата работа и резултата от нея. Пълният текст на анкетните карти е предоставен в приложенията на дисертационния труд.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите с научно-приложен характер на рецензирания труд са следните:

1. Обогаляване на теорията и практиката в областта на специалната педагогика у нас, в частност педагогиката на деца с увреден слух, с изследване, проведено с научен подход.
2. На задълбочен анализ са подложени голям брой основни нормативни документи, които са част от педагогическата практика. Един от най-съществените приноси в тази посока е критичният анализ, осъществен от автора в сравнителен план.
3. Детайлно е описана действащата система за оказване на обща и допълнителна подкрепа на деца/ученици в общообразователните заведения, което е от изключителна полза, както за специалните, така и масовите педагози. Паралелно с това е предоставена качествена информация относно специалното обучение на ученици с увреден слух и въздействието на образователните реформи върху специалните учебни заведения.
4. Разработен е инструментариум за регистриране на нагласите и компетенциите на масовите и специалните педагози по отношение на иновативните методи на работа с деца със слухови нарушения.

5. Разработеният инструментариум може да се адаптира за всички педагогически специалисти с оглед създаване на иновативна приобщаваща среда, както и да се прилага многократно във времето, с цел отчитане на промени в педагогическия подход и нагласите на специалистите.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на докторанта са общо пет, от които две са под печат в електронното списание „Образование и развитие“ към ПУ „Паисий Хилендарска“. В удостоверение на този факт е представена служебна бележка от редакцията на списанието. Всички публикации са по темата на дисертацията.

9. Лично участие на докторанта

Представената за рецензиране научна разработка е плод на самостоятелната работа на докторанта, под вещото ръководство на неговия научен ръководител- проф. д.п.н. Дора Левтерова. Ясно проличава личната ангажираност на Мирко Попов към темата на дисертационния труд и компетенциите, свързани с практическия му опит с сферата на специалното образование на ученици със слухови нарушения.

10. Автореферат

Текстът на автореферата отразява точно съдържанието на дисертацията.

11. Критични забележки и препоръки

Препоръките ми в никаква степен намаляват достойнствата на рецензирания труд. Бих препоръчала по-голяма прецизност при цитирането на литературните източници в текста, както и при номерацията на параграфите към главите.

По отношение на анализа на данните да се наблегне в по-голяма степен на качествения им анализ. В заключението и изведените в него изводи да се акцентира върху емпиричните данни от проведеното изследване.

В литературния анализ да се включат повече заглавия, посветени на обучението на ученици със слухови нарушения.

13. Въпроси към докторанта

Въпросът ми към докторанта е следният:

Как виждате иновационната образователна среда за децата/учениците с увреден слух в общообразователните учебни заведения? Кои методи и подходи на работа биха били най-успешни в тези условия, предвид присъствието и на чуващите деца/ученици в групата?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научно-приложни, които представляват авторски принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Факултета по Педагогика, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът Мирко Александров Попов притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Мирко Попов в област на висше образование: **1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика** докторска програма **Специална педагогика.**

23.08. 2020 г.

Рецензент:

(доц. д-р Неда Балканска)